

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 6 Januari 1907. No. 1514.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 3.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere buitenland en Ned.-Indië per jaar f 3.80 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f -.10. Abonnementen worden aangegoten door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elken regel meer f -.20. Aanvragen en vermelding van liefdesgeven f -.12 per regel.

Pro Rege.

I.

Ik toch heb mijnen Koning geëld over Sion, den berg mijner heilichheid.

Psalm 2: 6.

Niets treft u in het verre land van den Islam sterker, dan de trouw en de loyaliteit waarmee al 't volk den naam van „den Profeet“, de eere van Mohamed hoog houdt. Niet met het verbleekte schijnsel van de Halve Maan dat over onzen Oost-Indischen Archipel straalt, moet ge hierbij rekenen. Ge moet, om die trouw, die verkleefdheid in al haar warmte en innerlijke schoonheid te bewonderen, in des Khalifa eigen land uw oor te luisteren leggen, in Stamboul en in Brussa, in Khonia en in Damascus, in Cairo of in Alexandrie. Grondtoon van 't leven is en blijft daar allerwegen het aloude: „Allons, marchons, chantons en l'honneur de Dieu et son Prophète.“ „Voor God en zijn profeet zij onze opgang en onze lofzang.“

Zonder onderlaten, dag aan dag, zoo dikwijls telken morgen de gebedsure terugkeert, beklimmen de *Muazzin* de galerij van den Minaret, of plaatsen zich, is er geen Minaret, vlak bij de Moskee, aan den kant die aan den publieken weg raakt, om overluid hun *azan*, d. i. hun oproep tot het gebed, recitatief uit te zingen. En dan weerklinkt het, alle steden en dorpen en vlekken door, op één zelfde oogenblik uit tienduizenden monden:

God is groot, God is groot, God is groot, God is groot, God is groot!
Ik betuig dat er geen andere god is dan God.
Ik betuig dat er geen andere god is dan God.

Dat is voor Allah. Maar dan volgt er onveranderlijk, ter eere van den Profeet:

Ik betuig dat Mohamed is de gezant van God.
Ik betuig dat Mohamed is de gezant van God.
Kom tot het gebed. Kom tot het gebed.
Kom tot 't Heil, kom tot 't Heil.

En althans 's morgens vroeg, roepen ze er dan bij:

Hidden is beter dan slapen.

Is dan het volk in de Moskee of in de bidzaal bijeen, dan worden de gebeden ingeleid door nogmaals dezelfde woorden te herhalen; en ook bij die *Iqamah*, gelijk deze inleiding op het eigenlijke gebed heet, wordt het nogmaals uitgeroepen:

Ik betuig dat Mohamed de gezant van Allah is.
Ik betuig dat Mohamed de gezant van Allah is.
De gebeden gaan nu beginnen.

Dit eeren, hoogelijk eeren, van Mohamed grijpt plaats met een betoon van hoogen, religieusen ernst, want de gebedstoon in de Moskee zinkt nooit, maar blijft altoos verheven. Eerst wordt er uitgeroepen: „In naam van God den Ontfermer, den Albarmhartige!“ en dan volgt de dugenaamde *Fatihah*, die aldus luidt:

Eere zij God, die aller werelden heer is.
Den Ontfermer, den Albarmhartige.
Den Koning van den dag des oordeels.

U alleen aanbidden wij, en tot U alleen roepen wij om bijstand.
Leidt Gij ons in het rechte spoor.
In het pad van hen, die uw genade ervaren mochten.
Tegen wie Gij niet toornet.
En die niet afdolen. Amen.

En zoo gaat het in gewijden, steeds verheven klank voort, tot ze aan de eigenlijke *rak'ah's*, of afzonderlijke gebeden toekomen, die soms eerst in een reeks van *negen* smee-kingen voleind worden. Bijvoorbeeld in de *Naf*. En na elke twee *rak'ah's* komt dan telkens weer de herdenking aan Mohamed, en dit wel in twee instantiën.

Eerst heet het:

Voor God zij de aanbidding aller tong.
Voor God zij de aanbiddende houding van ons lichaam.
En voor God zij de aanbidding die schuilt in onze zielmoeten.

En hierop volgt dan ter eere van den Profeet:

Vrede zij over u, o Mohamed, met den vrede Gods en zijnen zegen!

Maar hierbij blijft het niet. Steeds toch voegen zij hieraan toe, om nogmaals den Profeet te eeren:

Ik betuig dat er geen god is dan God.
En ik betuig dat Mohamed is de ambassadeur van Allah.

En, om niet meer te noemen, in wat bij hen de *Darud* heet, keert de lofverheffing

voor Mohamed dan nogmaals terug, en dat veel uitvoeriger zelfs, als het heet:

O, God, zeg Mohamed en zijn nakomelingen, gelijk Gij Abraham en zijn nakomelingen hebt gezegd.

Gij, o, God, zijt te loven, want Gij zijt groot!
O, Zegen Mohamed en zijn afstammelingen, gelijk uw zegen rustte op Abraham en zijn nakomelingen.
Gij zijt groot te maken, want Gij zijt groot!

Vijf maal elken dag zijn deze gebeden verplicht, waar dan voor den bijzonder vromen Mohamedaan nog twee of drie vrije gebeden bijkomen, de dugenaamde *Ishraq*, *Zuhra* en *Tahajjud*.

Saam geeft dit ruim 1800 gebeden in 't jaar, en voor sommige bidders zelfs over de 2500; en in elk dier gebeden wordt van vier tot tienmaal Mohamed herdacht. Een herdenking van Mohamed alzo, die voor één enkel bidder tot ver over de tienduizend maal in één jaar stijgen kan.

Iets werktuigelijks loopt hier natuurlijk onder; hoe zou 't anders? maar de gebeden zijn zoo ingericht, dat het lichaam er in allerlei voorgeschreven houdingen en bewegingen aas deel neemt, iets wat alle droomerigheid weert en de werktuigelijkheid breekt. En wie in en buiten de Moskee deze breede, omvangrijke gebedsverrichting aandachtig gadesloeg, en een oog had voor de rustige kalme, den ernst, en de warmte waarmee deze gebeden verricht worden, voelde toch aanstonds, hoe in het gemoed van den Oosterling een neiging tot verrukking leeft, die machtig is veel van het werktuigelijke te bezielen.

Boven op de galerij van de Hagia Sophia-moskee te Konstantinopel zag schryver dezes een klokkenluider, die niet vermoedde dat iemand hem zag, meer dan twintig minuten lang, zijn gebed met een geestdrift in heel zijn houding en met een goed van ernst op het gelaat verrichten, die menig Christenbieder hem benijden kon.

Doch er is meer.

Niet alleen toch, dat rusteloos, in de gebeden Mohamed herdacht wordt; ook de eere bewezen aan een ieder, die geacht wordt, langs wat lijn ook van Mohamed af te stammen, toont op aangrijpende wijze, hoe diep de naam en de gedachtenis van Mohamed onder alle volk van den Islam voortleeft.

En wat nog sterker spreekt, en waarop al het voorgaande slechts inleiding was, zelfs de half-Westerse geworden Mohamedanen nemen het nog steeds voor Mohamed op; duldten op geenerlei manier dat aan zijn hoogen roep afbreuk wordt gedaan; en gaan hierin althans nog met al het vrome volk samen, dat wie 't voor Mohamed niet opneemt, zijn eigen eere wegwerpt.

Wat men in onze Christenlanden gedurig aantreft, onverschilligheid voor Jezus, of lat zwijgen bij de smaadend den Goddelijken Stichter onzer religie aangedaan, is in de landen van den Islam met opzicht tot Mohamed, genoegzaam onbekend.

Het is zoo, de Chodcha's in Perzië en Indië stellen *Ali* boven Mohamed, maar deze Chodcha's zijn een secte, die allerlei Buddhistische elementen, b. v. de zielsverhuizing, opneemt. Juist daarom dingt dit niets af op den gemeenen regel, dat waar de Islam zuiverheid behield, Mohamed aller hulde ontvingt.

Wel is er ook onder den Islam faning van den glans van het godsdienstig leven. Niet op het platteland, niet in de meer afgelegen streken, maar wel in de middenpunten van het maatschappelijk leven, in plaatsen als Constantinopel, Cairo, Alexandrie en Algiers.

Velen uit die steden bezochten herhaaldelijk het Westen, of maakten zelfs hun studiën te Parijs en Londen. Vandaar brachten ze bewondering voor het leven in 't Westen met, en poogden, teruggekeerd, ook in eigen huis en hof, Westersche zeden in te voeren. Dit had natuurlijk verflauwing van hun godsdienstig besef tengevolge. Derzullen storen zich niet meer aan het verbod van wijndrinken. Evenals zoo menige reform-Jood, vergastten ze zich desnoods aan zwijnevleesch. Soms zijn 't halve moderneren.

Maar, en dit nu spreekt zoo sterk, zelfs bij deze gemoderniseerde Mohamedanen zult ge nooit een woord over de lippen hooren komen, dat aan de eere van Mohamed tekort zou doen.

Diep gevoelen ze, ook bij al hun onverschilligheid en godsdienstige onvastheid, het onderscheid en de tegenstelling tusschen de Christelijke en de Mohamedaansche wereld, en bijna zonder uitzondering houden ze aan de hooge voortreffelijkheid van den Islam vast. Zelfs onder de hoogstegeplaatste kringen vindt ge er niet één, waarin ge het strafeloos wagen zoudt u smadend over Mohamed uit te laten.

De gedachtenuiting laat men, in zoo hooge

kringen althans, geheel vrij, en zonder hinder kunt ge uw afwijkend gevoelen voordragen; maar op één beding, ge moogt er niet aan denken, in eerbied voor wat hun heilig is en blijft, tekort te schieten. Of doet ge 't ook maar even, dan stuit ge aanstonds op verzet, en neemt ieder in dien kring het voor Mohamed op. Natuurlijk is dit in huizen en kringen van nog echt Oostersche type nog veel gevoeliger, gelijk dit in orthodoxe kringen bij ons niet anders is; doch wat in de landen van den Islam zoo sterk spreekt, is dat ook in de verst afgeweken kringen de trouw aan den stichter van hun religie onverbiddelijk stand houdt.

En bij die verdediging van Mohamed en van den Islam staan ze allerminst verlegen. Ze kennen zeer goed de zwakke punten, waarop ze u kunnen aanvallen, en zijn uitnemend op de hoogte van de lichtzijde die op hun Muselmanschen leven valt. Tot zelfs in de lagere klasse kennen ze de geheel eigenaardige beteekenis van hun Religie, en aldus terdege gewapend, weten ze zeer wel van zich af te spreken. Vooral dat Mohamed na Jezus gekomen is, blijft hun het vast bewijs, dat dus ook Mohamed hooger moet staan.

Elke uitlating die de eere van Mohamed te na zou komen, wordt alzo aanstonds door *weerspraak* afgewezen. Niet fel, niet ruw, de Oosterling blijft beleefd, maar in die beleefdheid beslist. Van de eere, van den goeden naam van Mohamed zult ge af blijven. Een ieder neemt 't aanstonds, op zijn wijs, zoodra Mohamed te na wordt gekomen, voor Mohamed op. Hij is en blijft voor allen onder alle groote namen der historie de naam, die een gevoel van stillen eerbied in hen opwekt.

Die gesteldheid der geesten nu in het Mohamedaansche land grijpt een geloovig bejider van den Christus, reeds na kort verkeer, daárom zoo sterk aan, omdat hij 't in zijn eigen land ten aanzien van den Christus zoo heel anders gewend is. Hij voelt er zich over het land zijner eigen herkomst beschamend. Hij betreurt de diepe gekonkenheid van de macht der Christelijke religie in de gedoopte landen. En de herinnering smart en ergert hem van de lauwheid, de onverschilligheid, zoo niet de verborgen vijandigheid, waarmee in 't Christeland de gedachtenis aan zijn Heiland en Koning zoo vaak bejegend wordt.

Gelijk vanzelf spreekt, is dit aan den Mohamedaan, die veel in het Westen verkeerde, niet ontgaan. Zelf, in zijn eigen land, aan den hoogen eerbied voor Mohamed gewend, kan hij zich aanvankelijk geen denkbeeld vormen van den niets-sparenden, den niets ontzienden overmoed, waarmee in het Christeland de hooge eere van den Christus in sommige kringen wordt aangetast. Ook hij heeft 't wel gehoord, hij weet het, hoe in hun Confessies de Christenen hun Christus nog veel hooger dan Mohamed stellen.

De Muslim eeren Mohamed als gezant, als profeet, als apostel, maar ze vergoddelijken hem niet. In het Christeland daarentegen verwachten ze een veel diepere, tot aanbidding voortschrijdende eerbiediging van den Godmenschen te vinden. En hoe is de uitkomst heel anders! Geheel een literatuur vinden ze, die strekt om de hooge eere van den Christus naar beneden te trekken. Diepvijandige uitlatingen vangen ze op, die eer van haat, dan van liefde voor den Christus getuigen. Heele kringen ontmosten ze, waarin de naam van Christus of stelselmatig zwegen wordt, of slechts met spot over de lippen komt. En in de kringen der intelligentie en der artistiek vinden ze wel niet die vijandchap noch dien spot, maar dan toch een kalme, en juist in die kalme zoo stuitende, ontroering van den Christus, om niets van hem over te laten, dan zeker religieus genie, voor dien langverleden tijd goed, maar nu allengs verouderd, en aan de toetsing eener scherpe critiek zelfs in bedeljk opzicht onderworpen.

Ook op Java weet men, hoe niets zozeer het werk der zending stuit of althans stoort, als juist de on-Christelijkheid van zoo menigeen onder de Europeesche bevolking, die zich Christen noemt, en in rechts- en burgerlijke positie van het Christendom profiteert, maar in belijdenis en wandel zelfs het slauwste zwamsel van eerbied voor den Christus heeft te niet gedaan. Vraag u dan zelf af, wat indruk het op den Mohamedaan moet maken, als ge hem lokken wilt, om Mohamed waarwel te zeggen, en tot uw religie over te komen, als ze zulke lieden voor zich hebben als toonbeeld van wat uw Religie vermag.

Iets wat den kundigen Mohamedaan te sterker stuit, omdat hij, op zijn wijs, niet alleen aan Mohamed, maar ook aan Mozes en Jezus wel ter dege eere toebrengt. Beter dan menig Christen eert ook hij Jezus Christus als van

God gezonden profeet; erkent veel goddelijks en wonderbaars in zijn verschijning; en denkt er niet aan, Jezus met een gewoon leeraar op één lijn te stellen. In de Khoran zelf wordt lang niet zoo kort van Jezus gehandeld. En dan te merken, hoe in het eigen Christeland de Christus voor den intelligenten kring nog lager staat, dan voor hem, als Mohamedaan, — het verbaast, het verwondert en laat bij hem den onuitwisbaren indruk achter van de minderheid onzer heilige religie, en maakt de misie onder hen bijna ondoenlijk.

Pro Rege draagt deze artikelenreeks ten titel; wat zeggen wil, dat we een roepstem willen doen uitgaan voor de eere van onzen Koning.

Getuigt de Mohamedaan voor zijn *Profeet*, wij belijden van onzen Heiland, dat hij niet alleen onze hoogste Leeraar, en onze eenige Hoogepriester is, maar ook dat hij is: onze eeuwige Koning.

„Heere der Heeren, en Koning der koningen“ is zijn hoogste eertitel, en ons heimwee voor eeuwig is immers om, als koningen gezalfd, eens te heerschen met Hem.

Gij noemt hem uw Zaligmaker, uw Verlosser, uw Borg, en ge geniet in de Verzoening en Verlossing die Hij u aanbracht; maar dit alles bedoelt nog alleen, wat Hij u ten goede was, om u te redden van het verderf. Maar de Christus is meer. Hij is ook uw Koning, en juist in dat Koningschap ligt Zijn eere uitgesproken, en daarmee tevens wat Gij voor den Christus zult zijn. Immers dat Koningschap van Jezus komt tot u met een eisch. Het eischt trouw, het eischt aanhangelijkheid, het eischt onderwerping. Het brengt u den eisch, dat ge allermeest in 't Christeland Hem belijden, voor Hem uitkomen, voor de eere zijns Naams pleitenvult.

En juist met het oog op dien eisch nu is de tegenstelling zoo bang en zoo ontzettend tusschen wat schier een ieder in het land van den Islam nog voor den Profeet, en hetgeen in 't Christeland zij, die den toon aangeven, voor den ons van God gegeven Koning gevoelen, roepen en doen.

En dit niet alleen onder derzullen, die van der vaderen geloof afvielen, neen, ook in de belijdende kringen is de belijdenis van dat Koningschap van Christus o, zoo veelzins verzwakt en verflauid, soms zelfs schijnt het tot in de prediking vergeten. Voor den Profeet en den Hoogepriester is de hulde groot, maar de volkomen toewijding en de manlijke trouw aan den gezalfden Koning grijpt het hart van zijn volk niet meer overweldigend aan. Juist het Koningschap van den Christus verliest zich, zelfs onder de vromen, zoo vaak in nevelen.

Voor onzen Koning willen we daarom getuigen, voor onzen Koning willen we een roepstem doen uitgaan. Niet alsof door een enkele artikelenreeks de versterking, in zulk een reeks van jaren aangericht, kon worden teniet gedaan, maar opdat ten minste de wil, de poging uitkome, om waar Gods Woord ons betuigt, dat Jezus Christus „als Koning heerschen moet, totdat alle vijanden aan zijn voeten zullen onderworpen zijn“, dan ook door dat Woord en om dat Woord voor onzen Koning de hulde, de trouw en de toewijding weer wakker te roepen, die veler vijandschap en aller lauwheid hem steeds meer deed ontgaan.

Onze Koningin regeert over minder Christenen en meer Mohamedanen, dan de Sultan van Turkije in Europa en Azië saam. Engeland met zijn 63 miljoen Mohamedanen alleen in Voor-Indië gaat vooraan; maar na Engeland, dekt de Kroon van Nederland verreweg het grootste aantal Mohamedanen van alle mogendheden. De Sultan regeert in Europeesch Turkije over 4 miljoen Mohammedanen en in Azië over 16, alzo saam 20 miljoen, terwijl alleen reeds Java dit cijfer verre overtreft. De vergelijking met wat in de landen van den Islam voor den Profeet, en onder ons als Christelijke natie voor onzen van God gezalfden Koning wordt gevoeld, is alzo voor ons, Nederlanders, niet te onpas. En moet dan, helaas, beleden, dat, in weerwil van alle seculairse vermenging, en ten spijt van allerlei verflauwing, de glans der Halve maan in alle landen van den Islam nog hoog staat, terwijl, over de massa gerekend, de glans van het Kruis op zoo schreiende wijze verbleekte, is er dan geen oorzaak te over om nogmaals, meer opzettelijk dan dusver, een roepstem voor de eere van onzen Koning in onzen *Heraut* te doen uitgaan?

Onder den Islam is de religieuze aanhangelijkheid, de loyaliteit en verkleefdheid aan den Profeet nog derwijs machtig, dat zelfs ernstige Staatslieden de mogelijkheid inzien en erkennen, dat vroeg

of laat, nog eens de heilige oorlog door den Khalif zal worden uitgeroepen, met de bijna stellige zekerheid dat die roepstem heinde en ver weerklank zal vinden. En al hangt dit nu saam met het geloofsartikel van den Khoran, dat de Muslim desnoods ook het zwaard voor hun religie hebben aan te gorden, afgezien van dit onredelijk bijmengsel, spreekt er dan toch de geestdrift en het enthousiasme uit, waarvan de wonk nog steeds in het hart van alle volk onder den Islam smeult.

De wateren der verflauwing mogen tijdelijk over dezen gloed heengaan, en dien dempen, maar ze kunnen hem niet dooven. Gelijk bij het overgieten van een brandenden vuurpoel met breedend waterstraal, toch telkens de vlam weer laaie uit den smeuenden ondergrond opslaat, zoo ook is 't bij den Islam.

En al verhoede God, dat ook onder ons ooit het fanatisme in boosen zin zou uitbreken, hooger toch zouden we in onze Christenlanden staan, indien de trouwe aan en de loyaliteit voor onzen van God gezalfden Koning nog zoo diep in aller hart school, dat waar 't om zijn eere en om zijn glorie ging, gelijke geestdrift de harten ontvonkte, en even bezielde enthousiasme alle belijders saamverbond in één heilige, een niet te doorbreken slagorde.

Zelfs in stille tijden, waarin het Christendom aan geen rechtstreekschen aanval bloot stond, zoo onze eere als belijders van den Christus dit getuigen voor onzen Koning van ons vorderen. Hoeveel te meer dan niet in onze twintigste eeuw, die reeds in haar eerste decennie zich door niets zoo scherp gekenteekend heeft, als door den in alle landen schier uitkomenden toelag, om de Christelijke Religie terug te dringen van de plaats der eere, die ze in een historie van straks vijftien eeuwen ook tenoventz veroverd had.

„Gehoorzaamheid geleerd heeft.“

Hoewel hij de Zoon was, nochtans gehoorzaamheid geleerd heeft, want hij heeft gehoorzamt.

Hebr. 5: 8.

Voeg saam deze twee. Van den éenen kant, dat Christus „in de gestalt der Zoon van God was“, — en anderszijds „dat hij gehoorzaamheid geleerd heeft“. En immers het is of het één op betoeder, onvermijdelijk, als een drupp olie op het water blijft drijven.

Niet, wanneer ge begint met aan uw Heere en Koning zijn *Gedheid* te laten ontvoren.

Drukt ge uw Heiland tot den rang der scheepselen neer. Verlaagt ge Imanuel tot één der creaturen. Onder alle creaturen, ja, het hoogste, onder al wat uit vrouwen geboren is, de edelste en de reinste. Desnoods het ideaal niet alleen nabijkomend, maar het ideaal van een vroom en edel mensch in zich verwerkelijkt. Maar niet God, niet eenswerend met den Vader en den Heiligen Geest. Niet die in eeuwigheid was, maar een in den tijd verwekt en geboren. Nog wel Zoon van God, gelijk hij u kind van God noemt. In zekeren zin zelfs „Gods engelen geboren“, om dat hij in reinheid en zuiverheid al Gods andere kinderen te boven gaat. Maar in geen geval „God te prijzen in eeuwigheid“. Ja, dan valt al het raadselachtige hier weg. Dan spreekt 't van zelf, dat ook hij gehoorzaamheid beoefend heeft, en dan schijnt 't alleen vreemd dat hij nog gehoorzaamheid leeren moest. Ge zoudt zoo zeggen, in dien hoog-reinen, zuiveren, volkomen ideaal vrouw en Jezus zou de gehoorzaamheid veleer een tweede natuur zijn geweest. Was hij creatuur, dan moest ook hij als alle mensch naar de gewone wet des levens gehoorzamen. En was hij het volmaakte creatuur, dan moet de zin, wil en lust om te gehoorzamen, vanzelf in hem gewoond hebben, en moet 't gehoorzamen hem niet hebben gekost, maar veleer de ongedwongen uiting van zijn zielsbestaan zijn geweest.

Maar zulk een creatuur is u uw Christus niet. U is hij uw Heere en uw God. En in aanbidding knielt ge voor Imanuel neer. Meer nog, ge kunt het zelfs in anderen niet dragen, dat ze op de Goddelijke majesteit van uw Heiland ook maar iets afdelen. En vooral zoo ge van predikers, in wat werk ook, hoort, die, in modernen, groninger of ethischen trant, onderschijnbaar hoogerheffende voorstellingen en benamingen, toch feitelijk het hoog heilige der eere werheid met den Vader uit den Middelaar wegnemen, dan komt al wat in u is daar niet alleen tegen op, maar dan bestraft ge zulke ontroeven herders. Wie onder de kuddes afdoolde zult ge zachtens weer naar den weg des levens trekken; maar herders, die de kuddes op het dwaalspoor leiden, toont ge uw verontwaardiging over de kwetsing van uw allerheiligst geloof.

Neen, er zal met uw gedoogen niet één titel of jota op worden afgedongen: Uw Heiland was en is en blijft „God te prijzen in der eeuwigheid“. Amen. Wat aan het slot van Johannes' Openbaring staat, dat „wie afdoet van de woorden dezes boeks, God zijn deel zal afdoen uit de heilige stad“, trekt zich voor uw geloofsbetref op het hoofdartikel uwer belijdenis saam, en dat hoofdartikel uwer belijdenis is en blijft voor u, als kind van God, het van alle